

K NOZ § 55:

§ 55

(1)

K omezení svéprávnosti lze přistoupit jen v zájmu člověka, jehož se to týká, po jeho zhlédnutí a s plným uznáváním jeho práv a jeho osobní jedinečnosti. Přitom musí být důkladně vzaty v úvahu rozsah i stupeň neschopnosti člověka postarat se o vlastní záležitosti.

(2)

Omezit svéprávnost člověka lze jen tehdy, hrozila-li by mu jinak závažná újma a nepostačí-li vzhledem k jeho zájmům mírnější a méně omezující opatření.

Komentáře

04/01/2015 / Admin Tým

Křížové odkazy

0 0 0

07/07/2014 / Zuzana Sonrisa

Čl. 285 quebeckého CC - zdroj...

0 0 0

02/05/2016 / Jiří Remeš

Stanovisko OOK NS sp. zn. Cpjn...

0 3 0

11/06/2013 / ADMINISTRÁTOR

Důvodová zpráva k § 55 až 63

0 0 0

DŮVODOVÁ ZPRÁVA K § 55 AŽ 63

11/06/2013 / ADMINISTRÁTOR

Návrh zachovává institut omezení svéprávnosti. Protože se jedná o podstatný zásah do přirozených práv člověka, musí být jasně regulován a svěřen do výlučné soudní jurisdikce.

Zároveň se pojetí institutu podstatně rozchází s koncepcí totalitního práva a bere zřetel na Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením. Současně přihlíží k novějším právním úpravám, které byly v některých evropských státech již přijaty. Pokud jde o omezení svéprávnosti, navrhuje se stanovit, že omezit člověka ve svéprávnosti lze jen v jeho zájmu, po jeho zhlédnutí a poté, co vyvine potřebné úsilí, aby zjistil jeho názor. Zdůrazňuje se, že k omezení svéprávnosti lze přistoupit, jen nepostačí-li mírnější a méně omezující opatření (podpora při rozhodování, zastoupení členem domácnosti).

Navrhuje se, aby soud v rozhodnutí o omezení výslovně uvedl, v jakém rozsahu je způsobilost člověka právně jednat dotčena. Formulace „způsobilost právně jednat“ je zvolena z toho důvodu, aby bylo zřejmé, že soud omezením svéprávnosti rozhoduje o neschopnosti člověka nabyvat vlastním právním jednáním pro sebe práva a zavazovat se vlastním právním jednáním k povinnostem. Soud nemůže omezit způsobilost člověka k protiprávním činům: ta musí být posouzena pro jednotlivé případy individuálně. Rozhodnutí o omezení svéprávnosti se navíc nijak nedotýká schopnosti dotčené osoby rozhodovat o sobě v mimoprávních otázkách (jako jsou např. volba oblečení nebo místa pobytu, svobodný pohyb atp.).

Důvodem pro omezení svéprávnosti může být pouze duševní porucha, která není jen přechodná, pokud dosáhne takového stupně, že člověku brání v určitých záležitostech samostatně právně jednat. K rozhodnutí o omezení svéprávnosti musí být přistupováno se zřetelem k subjektivnímu hledisku v tom smyslu, že nerozhoduje, o jakou diagnózu duševní poruchy v daném případě jde, ale

relevantní je, jak se projevuje v psychické způsobilosti konkrétní osoby, tj. jde-li o tak podstatnou odchylku od normálního psychického vývoje člověka, která mu v určitém rozsahu brání postarat se o vlastní záležitosti. U duševní poruchy se vyžaduje, aby nebyla jen přechodná. Přechodná duševní porucha (vyvolaná stresem, alkoholickým opojením nebo vlivem jiné drogy apod.) není důvodem pro zásah do svéprávnosti jejím soudním omezením; jednání v této poruše se posoudí se zřetelem ke konkrétním okolnostem případu. Podmínkou pro omezení svéprávnosti však není, aby šlo o nevyléčitelnou duševní poruchu, postačí, že je způsobilá projevovat se v delším než jen krátkodobém časovém horizontu. Typické případy duševních poruch, které v praxi vedou k zásahu do způsobilosti člověka právně jednat, jsou např. schizofrenie, progresivní paralýza nebo chronická stadia závislosti na omamných látkách s pokročilou deprivací osobnosti apod. Nenavrhuje se stanovit marnotratnost jako zvláštní důvod pro omezení svéprávnosti. Je tomu proto, že na odstranění rizik spojených s marnotratností pro společné jmění manželů pamatuje zvláštní úprava v druhé části zákoníku o právu rodinném. Žije-li marnotratník sám, pak není žádný důvod zasahovat do jeho osobní svobody a omezovat možnosti jeho dispozic s vlastním majetkem. Speciální odchylky se navrhuje upravit v rámci dědického práva.

Nové pojetí sleduje i návrh právní úpravy v tom směru, že není-li vzhledem k zájmům osoby stížená duševní poruchou nezbytný výraznější zásah, je třeba dát přednost mírnějšímu opatření i při samotném omezování svéprávnosti. Proto se výslovně zdůrazňuje možnost omezit svéprávnost i jen v souvislosti s určitou záležitostí (jako je např. prodej domu nebo bytu). Omezení svéprávnosti je nově pojato jako dočasné. Je-li svéprávnost omezena v souvislosti s určitou záležitostí, pak může být omezena jen na dobu nutnou pro její vyřízení. Je-li svéprávnost omezena vymezením okruhu právních jednání, k nimž člověk není způsobilý, může se tak stát rovněž na určitou dobu, nanejvýš na tři roky, s tím, že bude-li v této době zahájeno řízení o prodloužení doby omezení, budou právní účinky původního rozhodnutí trvat i po dobu tohoto řízení, nanejvýš však po dobu jednoho roku. Dosud platné právní pravidlo § 10 odst. 3 dosavadního občanského zákoníku, podle něhož soud omezení svéprávnosti změní, pokud se změní důvody, proč o něm bylo rozhodnuto, anebo zruší, pokud tyto důvody odpadnou, zůstává zachováno.

Důvodová zpráva k novele umožňující omezení svéprávnosti až na 5 let (zákon č. 460/2016 Sb.): Navrhované prodloužení nejdelší možné doby, na kterou lze svéprávnost omezit, sleduje četné připomínky soudní i uživatelské praxe. Vzhledem k náročnosti, se kterou je agenda posuzování svéprávnosti člověka spojena, a to jak pro samotnou posuzovanou osobu, tak pro justici, se obecné pravidlo přezkumu každé tři roky jeví v některých případech jako nepřiměřené a ve svém důsledku oslabující ochranu dotčených osob, již má sledovat. V případech tzv. ireversibilních stavů, kdy je zjevné, že se stav člověka nezlepší, se navrhuje prodloužit nejdelší možnou dobu, o které je v souvislosti s tímto opatřením možné rozhodnout, na pět let. I v některých dalších zahraničních právních úpravách jsou opatření, vztahující se ke způsobilosti právně jednat, omezena delší časovou lhůtou, v rámci které je nutno stav člověka přezkoumat. Tak například čl. 278 quebeckého občanského zákoníku stanoví, že opatření (čl. 281) má být přezkoumáno každých pět let. Francouzský Code civil ukládá soudci v rozhodnutí stanovit dobu, po kterou opatření trvá, přičemž ta nesmí přesáhnout pět let. Opatření je však možné obnovit, a to opět na pět let (čl. 441 a 442). Maďarský občanský zákoník v čl. 2:29 stanoví lhůtu pro omezení svéprávnosti taktéž na pět let, je-li svéprávnosti dotčená osoba zbavena, je možno soudním rozhodnutím tuto dobu stanovit až jako desetiletou. Německá právní úprava (§ 295 Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit) obsahuje pravidlo, podle něž musí soud rozhodnout o prodloužení opatrovnictví dokonce nejpozději sedm let od jeho nařízení.

V souladu s mezinárodními závazky i judikaturou Nejvyššího soudu (např. rozhodnutí ze dne 22. 9. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2185/2010) má omezení svéprávnosti (dříve způsobilosti k právním úkonům) trvat pouze po nezbytně nutnou dobu, dokud důvody, které k omezení svéprávnosti vedly, trvají. Je tak zřejmé, že prodloužení nejdelší možné doby tohoto opatření znamená jen rozšíření možnosti soudu zvážit, jak dlouhá doba je v konkrétním případě přiměřená. Soudu nadále nebude nic bránit stanovit ve svém rozhodnutí dobu tří let nebo i kratší a zpřesněnou formulací je k tomu zákonem veden. V případech nejzávažnějších duševních poruch, u kterých není pravděpodobné, že by se stav člověka zlepšil, není ovšem důvod každé tři roky přezkoumávat, zda stále trvají podmínky pro omezení svéprávnosti. Trvalost duševní poruchy lze zaznamenat např. u osob se stařeckou demencí, těžkou či hlubokou mentální retardací, Downovým syndromem či trpících autismem. V souvislosti s touto skutečností se, kromě prodloužení trvání maximální možné doby, navrhuje změnit i procesní úpravu tak, aby nebylo v případech zjevně ireversibilních stavů nutné pořizovat opakované znalecké posudky, které jsou v takových situacích zbytečné a přitom časově, finančně i personálně náročné (způsobilých znalců je jen velmi omezený počet).

Současně je třeba připomenout, že pravidlo stanovené v § 60 zůstává zachováno. Dle něj soud své rozhodnutí bezodkladně změní nebo zruší, pokud se změní okolnosti, a to i bez návrhu. Pokud by se stav člověka, který byl ve svéprávnosti omezen na delší časové období, zlepšil, je možné rozhodnutí o omezení změnit nebo zrušit. Návrh na zrušení nebo změnu takového rozhodnutí může dle § 35 odst. 1 ZŘS podat i ten, jehož svéprávnost byla omezena. Omezení svéprávnosti není sankcí, nýbrž nástrojem, který slouží především k ochraně zájmů samotného člověka (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 2. 2009, sp. zn. 30 Cdo 4582/2008). Stávající pravidlo, které požaduje přezkum omezení svéprávnosti každé tři roky, vede k tomu, že bude poměrně často přezkoumávána důvodnost omezení i v případech, kdy na tom sama chráněná osoba nemá zájem a kdy ani z lékařského hlediska není vyléčení její duševní choroby možné.

Zatím žádné diskuzní příspěvky